

waar het een zoo teere kwestie geldt, meende ik, dat niet wel kon worden toegelaten, ik zal niet zeggen een zekere speling, maar dan toch een zekere willekeur, een zeker verschil van inzicht."

Kort daarop verklaarde Dr. Kuyper (a.w. p. 168): „dat het vrije karakter van het bijzonder gymnasium kan medebrengen, dat vakken gedoceerd worden, welke aan het openbaar gymnasium niet worden gedoceerd.Daarom kwam het mij voor, dat een norm hier wel degelijk moest worden gesteld, en dat het niet alleen aan den Minister moest staan te bepalen, welke vakken om subsidie ervoor te genieten, gedoceerd zouden mogen worden."

Wanneer er Kamerleden zijn, die den eisch der waarborgen voor het bijzonder onderwijs willen beperken tot verzekering van het peil van het onderwijs en zijn technische deugdelijkheid, antwoordt Dr. Kuyper (a.w. p. 349): „Tegen (dezen) eisch zal door (mij) in beginsel geen enkele bedenking worden ingebracht, maar hier stuit men op de moeilijkheid om de voldoening aan dien eisch door een wetsartikel te verzekeren. Gelijkelijk van peil bij twee in uitgangspunt en methode uiteenlopende inrichtingen van onderwijs is niet met juistheid onder eenzelfde formule te brengen." Wanneer men voorstelt om ook het leerplan van de bijzondere scholen aan een goedkeuring van de regeering te onderwerpen, richt hij zich tot de leden van de linkerzijde, die dit voorstellen met de woorden (a.w. p. 472):

„(Nu) vraag ik aan de heeren zelf, of wij, waar wij beoogen de vrije ontwikkeling van het vrije onderwijs, dat vrije onderwijs mogen blootstellen aan de gevaren, die uit zoodanige bepaling zouden kunnen voortvloeien. Natuurlijk, de voorstellers willen niet alleen het godsdienstonderwijs, maar ook de godsdienstige en de paedagogische richting van het onderwijs geheel buiten de beoordeeling van de inspectie laten. Maar mag ik vragen, of zich in de wet laat definiëren, waar die grenzen liggen en wanneer zij worden overschreden. De beginselen mogen niet aangetast worden, maar de onschendbare begrippen moeten dan ook juist omschreven en scherp omlijnd zijn, en wat meenen de heeren nu? Dat de uitdrukking, dat alles wat aan de richting ontleend wordt buiten beoordeeling blijft, zonder meer zou opleveren een welomschreven omlijning van rechten? Daar is eenvoudig geen quaestie van, omdat men, uit een geheel ander beginsel levende, gedurig staat voor de moeilijkheid, dat men, met de eerlijkste overtuiging, en de beste bedoeling, toch een anders oogmerk mist en niet kan begrijpen."

Geheel in deze lijn gaat ook het betoog van Dr. H. Colijn in „Saevius tranquillius in undis" p. 294: „dat de gedachte van: onderwijs staatstaak! nog niet voldoende teruggedrongen is. Indien de overheid op het stuk van het onderwijs als de eerste regelaar wordt gezien, kan het moeilijk anders dan dat zij regelen opstelt, die voor allen gelden. Van de zes-entwintig schooluren per week zijn er twee-entwintig vastgelegd voor de in artikel 2 der wet genoemde leerstof wat dus niet meer dan vier uren per week vrij laat voor andere doeleinden. Dat dit, althans voor een christelijke school, te krap gemeten is, schijnt ons bezwaarlijk voor betwisting vatbaar, maar onze bedenking gaat toch ook tegen den inhoud van artikel 2 zelf. Verruiming van dien inhoud, of, liever nog, meer vrijheid op dit gebied achten we noodig. Het onderwijs in toenemende mate volkszaak, en in afnemende mate staatstaak! Dat is ons standpunt. Maar het moet in het welbegrepen belang van het onderwijs en van de volkswaardigheid ervan, ook het inzicht worden van hen, die niet tot onzen engeren kring behoren."

Kampen.

Drs H. M. MULDER.

ZENDING EN EVANGELISATIE

Zwolle en de Zending

De Kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Zwolle, in vergadering bijeen op 13, 17, 20 en 27 December 1948, gelezen hebbende het rapport over de Zending, ter Synode van Amersfoort uitgebracht door Commissie 3,

kennis genomen hebbende van de besluiten aangaande de Zending van de Generale Synode van Amersfoort 1948, na ingewonnen advies en voor zoveel nodig verkregen goedkeuring van Generale Zendingsdeputaten in hun vergadering van 22 December 1948,

A. Overwegende:

1. dat het Zendingswerk van de Kerk van Zwolle zich vanaf 1946 bewogen heeft in de door de Generale Synode van Middelburg (1896) aangegeven lijn, waarvan in Groningen (1946), blijkens de opdracht aan de Generale Zendingsdeputaten: „de pogingen, reeds begonnen tot het verkrijgen van Zendingsarbeiders, zowel voor hoofd- als hulpdienst, voort te zetten", niet werd afgeweken (Acta Groningen art. 246);
2. dat in deze geest door de Kerkeraad onder goedkeuring van Deputaten in de afgelopen jaren benoemingen zijn gedaan en dat op deze opvatting van het Zendingswerk ook de begroting 1948 was gebaseerd.

B. Zich thans echter rekenschap gevende van de door Commissie 3 in haar rapport aangevoerde argumenten uit Schrift en Belijdenis tegen de sinds Middelburg 1896 gevolgde werkmethode,

spreekt uit:

1. dat het overeenkomstig het Zendingsbevel van de Here Christus de roeping der Kerk is, aan de heidenen het Evangelie te verkondigen (Matth. 28:19);

2. dat voorts, wanneer in een bepaald gebied de Kerk van Christus is geplant en ambtsdragers zijn geroepen, het de Zendingroeping der Kerk is, met de Evangelieprediking verder te gaan naar Zendinggebieden, waar het Evangelie nog niet gepredikt is;
3. dat alsdan de steun aan de reeds geplante Kerken kan worden geregeld naar analogie van art. 11 der K.O., dat voorts op deze in het heidenland geplante Kerken de roeping rust het Evangelie verder uit te dragen aan de in haar omgeving wonende heidenen en dat daar de arbeid van de zendende Kerk(en) in Nederland in zo'n geval geacht kan worden dan „nabij" te zijn.

C. En wat voorts de arbeid op Soemba betreft, besluit de Kerkeraad:

1. Aangaande de missionaire Dienaren des Woords: de pogingen, tot dusverre ondernomen om zijn beide missionaire Dienaren des Woords naar Oost-Soemba (annex Savoe) uit te zenden, met kracht voort te zetten, echter met dien verstande, dat vóór hun vertrek definitief wordt vastgesteld:
 - a. de ontworpen regeling voor opzicht en tucht over missionaire Dienaren des Woords;
 - b. de voor de arbeid der missionaire Dienaren des Woords ontworpen instructie.
2. Aangaande de arbeiders in de „hulpdiensten": Nu de benoemingen er liggen, rekening houdende met de mogelijkheid, dat de volgende Generale Synode zal besluiten, dat de hulpdiensten geen kerkwerk zijn, reeds nu het initiatief te steunen van een vereniging, ter behartiging van de medische arbeid op Oost-Soemba (annex Savoe) en aan deze vereniging over te dragen de uitzending van Drs G. J. Idema, zuster M. Geusebroek en de te benoemen verpleegsters, met dien verstande, dat de Kerken garant blijven voor de salarissen der uitgezondenen;
3. Nu de benoeming er ligt, rekening houdende met de mogelijkheid, dat de volgende Generale Synode zal besluiten, dat de hulpdiensten geen kerkwerk zijn, reeds nu het initiatief te steunen van de vereniging S.O.S. te Gouda, en aan deze vereniging over te dragen de uitzending van br I. van Westenbrugge, met dien verstande, dat de Kerken garant blijven voor het salaris van de uitgezondenen;
4. De arbeiders in de medische en in de schooldienst zullen echter niet eerder aan de verenigingen voor deze arbeid worden overgedragen, dan nadat met de in het Noorden des lands in oprichting zijnde verenigingen een regeling is getroffen over de afgrenzing van ieders terrein van actie in ons vaderland.

D. Wat betreft de verhouding van de Kerk van Zwolle en Generale Zendingsdeputaten, besluit de Kerkeraad:

1. Het verkeer met Deputaten zo veel mogelijk schriftelijk te doen geschieden;
2. Zich nader te beraden, zo mogelijk in overleg met Deputaten zelf, of de positie, welke deze hebben ontvangen krachtens de besluiten der laatste gehouden Generale Synode wel in overeenstemming is met de eigen plaats van de zendende Kerken in het geheel van de Zendingsarbeid en met de positie van kerkelijke Deputaten in het algemeen.

ZWOLLE, 27 December 1948.

Namens de Raad der Gereformeerde Kerk te Zwolle,

Ds D. VREUGDENHIL, h.t. Praeses,
Drs R. H. BREMMER, Assessor.
W. VAN ESCH, Scriba,
G. DE VRIES, Sub-Scriba.

VROUWENLEVEN

Een woord aan onze zusters

In „De Reformatie" van 25 Dec. '48 hebben we enkele plannen naar voren gebracht. Van verschillende zusters ontvingen we 'n schrijven, dat zij graag willen komen, doch nog geen definitief besluit kunnen nemen, omdat de datum van onze samenkomst nog niet bekend is. We kunnen nu mededeelen, dat er plannen bestaan, om D.V. onze „rustige werkdagen" te houden van Dinsdagmiddag 29 Maart tot Donderdagmiddag 31 Maart in het conferentieoord „De Wichelaar". De prijs is zeven gulden. We willen heel graag, dat zij die zich opgeven, dit vóór 1 Maart doen, in verband met de verschillende voorbereidingen. Dan tegelijk f 2.50 storten op de girorekening van Notaris C. van Drimmelen te Barendrecht nr. 134736.

Het resterende bedrag betaalt men bij aankomst op de conferentie. Wanneer we ons hebben opgegeven, doch ziekte of andere ernstige omstandigheden zouden ons verhinderen te komen, dan kan men zich laten schrappen. De rijksdaalder die gestort is, moet dan dienen ter dekking van de onkosten die gemaakt zijn. Medebrengen: Lakens, handdoek, sloop, vleeschbon, boter en broodbelegging. Laan ook ieder, die per trein komt, op het girostrookje tevens vermelden „Arnhem" of „Apeldoorn" als station van aankomst. Bij genoegzame deelname zal dan een bus worden besproken.

Het conf. oord „De Wichelaar" ligt te Loenen op de Veluwe. Het is geen deftig, luxueus hotel, doch het oude eenvoudige heerenhuis staat in 'n prachtige omgeving, voor wandelingen 'n ideaal oord. En — zijn de Maartsche dagen wat koel, dan staat er in de conversatiezaal niet alleen 'n groote kachel, doch midden in de zaal bevindt zich 'n groote schouw waar 'n heerlijk open haardvuur brandt. — Geschaard om deze warmtebron kunnen we met elkaar discussieeren!

Uit de brieven die we ontvingen, nog 'n enkel punt. Twee zusters schreven ons, dat zij graag met haar man komen, doch ze vreesden — „het isolement voor haar echtgenoot".

Die vrees is ongegrond. Ten eerste kan het zijn, dat dit „samengaan" navolging vindt, doch hoe het ook is, met vreugde zullen wij de mannen van de zusters begroeten.

We hebben ons programma ongeveer als volgt ingedacht:

Dinsdagmiddag aankomst 3—4 uur.

4.00 uur: Theedrinken en kennismaken.

4.30—5.30: Behandeling van het bijbelgedeelte. (De onderwerpen zullen zoo spoedig mogelijk worden bekend gemaakt).

6.00: Warme maaltijd.

7.30: Verdere behandeling en bespreking van ons onderwerp.

8.30: Theedrinken.

9.00 Voortzetting van het gesprek.

10.00: Allen naar de slaapkamers!

Woensdagmorgen.

9.00 uur: Ontbijt.

9.45—10.45: Bijbelbespreking.

10.45—11.15: Koffie-pauze.

11.15—12.00: Rondvraag.

12.00—12.30: Wandeling of andere ontspanning.

12.30: Maaltijd.

Woensdagmiddag.

Eerst gelegenheid voor..... 'n slaapje!

Dan, wanneer het mooi weer is, 'n wandeling met elkaar.

4.00 uur: Theedrinken.

4.30—5.45: Behandeling van het 2e onderwerp.

6.00: Warme maaltijd.

7.30—10.00: „Om het haardvuur".

10.00: Tijd om te gaan slapen.

Hoe lijkt het U zoo?

Om 'n juist inzicht te krijgen, is het misschien goed

nog even na te lezen, hetgeen we in „De Ref." van 25

Dec. hebben geschreven.

We stellen ons de maand Maart voor onze zusters die komen, zoo voor: Eerst flink aan de schoonmaak, de laatste dagen „stoffer en blik" aan den kant en dan naar „De Wichelaar" om ons even los te maken van de dagelijksche zorgen en besommeringen. Wanneer God ons deze dagen wil geven, dan mogen we in de gemeenschap der heiligen het Woord van onzen God onderzoeken; want ook als vrouwen en moeders zullen we alleen uit dit Woord de lijnen moeten trekken voor de taak, die de Heere ons heeft gegeven.

Ons werk zal dan ook gedragen moeten worden door deze bede:

Heer, al maak mij Uwe wegen.

Door Uw Woord en Geest bekend.

L. G. A. BREMMER—LINDEBOOM.

M. O. DRIMMELLEN—VAN DER SPEK.

L. DE HOOG.

M. PARMENTIER.

GRONINGER Brieven

Amice frater,

Ik wil nu iets zeggen over den reformatorischen geest, die Groen van Prinsterer heette, maar door den man der revolutie en door liefdevolle christenen voor gevaarlijken extremist werd gescholden en gehouden. Hij leefde in een tijd van felle haat tegen de kerk van Christus en van heftige vervolging voor de kinderen der kerk. Laan ons maar denken aan de dragones tegen de Afgescheidenen; aan het verbod om scholen met den Bijbel te bouwen!

Een tijd, waarin het revolutionair beginsel zegevierde in het hooghartig liberalisme. En waarin de oprichte kinderen Gods het moeilijk hadden.

En in den strijd tegen die revolutie stond Groen menigmaal alleen, zich alleen zeker wetend van het gebed en de bemoediging van de kleinen in den lande, die buiten allen politieke invloed werden gehouden.

Een tijd dus van reformatorischen strijd.

Een tijd, waarin de getrouwe reformatoren, zooals steeds, weer niet alleen te doen heeft met den haat van den vijand, maar veel meer met den tegenstand van vrome christenen, die hij gaarne als zijn vrienden zag, maar die hem steeds weer bitter teleurstelden.

Bij den vijand en bij die vrienden gold hij voor een extremist.

De tijden veranderen, de menschen blijven over het geheel gelijk. Die vrome christelijke vrienden namen gemeenlijk niet de moeite om terdege kennis te nemen van hetgeen Groen sprak en schreef. Zij waren reeds van te voren tegen hem ingenomen. Groen zei eens: ik heb geen moeite gespaard, openlijk en openhartig, in elke betrekking, onder elken vorm, mijn zienswijze zonder ophouden kenbaar te maken. Desniettemin geld ik bij menigeen voor het tegenovergestelde van hetgeen ik ben.

En voorts: als ik let op de verwijten, tot mij gericht, begrijp ik, dat menigeen, die tegen mijn beginselen ijvert, medestander zoude zijn, indien hij niet uit citaten van tegenstanders, maar door eigen onderzoek met de grondbeginselen, onder wier verdedigers ik behoor, bekend was.

Het is goed, dat wij elkander hierna eens herinneren, want precies hetzelfde kunnen de mannen, die thans vooraan in den strijd tegen revolutie en ongeloof gesteld zijn, revolutie in den staat en in de kerk, getuigen. En dat is hun lijden. Niet de tegenstand van den vijand. Want Groen zeide eens, dat, als hij van dien kant geprezen werd, hij zich verschrikt ging afvragen: wandel ik wel in den goeden weg?

Maar de openlijke en vooral stille tegenkanting van die hij als vrienden wilde zien. Daar wordt de getrouwe kamp vol bitterheid.

De geschiedenis en het heden leeren ons, dat er in een tijd van krachtige reformatie drieërlei soort van christenen zijn.

Daar zijn er, die door Gods genade getrouw in alles

zich mog-
met krach-
zeker sch-
Niet, om-
zijn zij v-
omgang,
als zij teg-
broeders
gaarne z-
als niet c-
brandend
getuigen
ijzeren

Op voc-
ook, beh-
strijd niet
naar des

Groen -
die hem -
zijn: bede-
eenige pu-
sloten zu-
inzake di-

Wij kus-
hun niet
naar men-
zich in h-

Zóó ze-
daarom z-
kennen, s-
scherpe m-
kelijke m-
daar moe-

Tegenoe-
die Groen-
nigmaal
maar rie-
zijn de m-
getrouwe-
geboden,
Zij kunne-
gelijk hee-
inbrengen
weer, ma-
al dat do-
van Lut-
drift.

Alsof I-
ons nimn-
is; en on-
op den l-
geval, vr-
Zij zeg-
zijn, wij
het is al-
in en er -
Ja — dat
bewijzen.

En zoo
hun boos-
schriftuur-

De der-
zeggen: -
hij gelij-
dan geef
Zij gelij-
tot de p-
zagen de-
liefst da-
snijding
warmer.

Welnu,
geweeest
— als ex-
vriend.

In Gro-
revolutie-
tisme re-
der revo-
Schriften
doelende,
elken ge-
gen en d-

Woede
Durft gij
naam te

Kwam
Wilde m-
achterlijk
Hij leefde
te zijn ge-
tiende ee-
zijn.

Het is
lijder ne-
moeilijk
en in de

Hij ste-
van die
voorts b-
nisten, C-
men, en
redevoer-
sprekend
indruk e-
steeds m-

rieven

torischen ge-
aard door den
isten voor
en gehouden.
egen de kerk
voor de kin-
an de drago-
et verbod om
sel zegevierde
a de oprechte

stond Groen
tend van het
in den lande,
en gehouden.
d.
nator, zooals
net den haat
genstand van
vrienden zag,
stelden.

hij voor een
jven over het
enden namen
nis te nemen
waren reeds
oen zei eens:
openhartig, in
ijn zienswijze
iettemin geld
elde van het-

t, tot mij ge-
n mijn begin-
n dien hij niet
eigen onder-
r verdedigers

a eens herin-
mannen, die
e en ongelooft
de kerk, ge-
genstand van
als hij van
trikt ging af-
eg?

nkanting van
wordt de ge-

ns, dat er in
lei soort van

rouw in alles

zich mogen betoonen. In hun doen en spreken. Die met kracht strijden tegen de goddelooze daad, en dan zeker scherp zijn in hun woord, omdat zij waar zijn. Niet, omdat zij behagen vinden in den strijd. Veelal zijn zij van nature zachte lieden, mild in den gewonen omgang, die zich altijd weer zelf moeten overwinnen, als zij tegen menschen, die zij gaarne als vrienden en broeders wilden beschouwen, moeten ingaan. Die wel gaarne zouden zwijgen, net als de profeet Jeremia, als niet des Heeren Woord in hun hart werd als een brandend vuur. Maar die dan ook als die getrouwe getuige worden gesteld tot een vaste stad en tot een ijzeren pilaar.

Op voordeel in deze wereld, van welken aard dan ook, behoeven zij niet te rekenen. Zij kunnen in hun strijd niets anders winnen dan een geruste consciëntie, naar des Heeren Woord.

Groen zei eens tegen een veelbelovende jongen man, die hem verzekerde, als hij, antirevolutionair te willen zijn: bedenk wel mijn jonge man, dat alle deuren naar eenige publieke of andere goede positie voor u gesloten zullen worden. Bij hem viel niets te verdienen inzake die goederen, die de wereld van waarde acht.

Wij kunnen zeggen: hun getrouw getuigen brengt hun niet anders dan last en zorgen. Zij doen immers, naar men dan zegt, hun best, om alle menschen tegen zich in het harnas te jagen.

Zóó zelfs, dat de lieden, die de rust liefhebben en daarom zelfs niet de moeite nemen hen goed te leren kennen, steeds weer verzuchten: o, ja, dat is die harde, scherpe man, hé, met dien akeligen toon; die verschrikkelijke man, die altijd en overal ruzie maakt. O ja — daar moet ik niets van hebben.

Tegenover die getrouwe getuigen nu staan de velen, die Groen noemde de irenischen. Zij loopen menigmaal met veel gemak de goddelooze daad voorbij, maar richten zich dan tegen het scherpe woord. Zij zijn de menschen van liefde en vrede. Zij noemen den getrouwen strijder tegen de overtreding van des Heeren geboden, tegen alle valsche profetie, extremist. Zij kunnen niet ontkennen, dat deze extremist vaak wel gelijk heeft, zij kunnen althans niets tegen zijn betoog inbrengen, zoolang het gaat om schriftuurlijk verweer, maar waarom die felle toon, zeggen zij? Waarom al dat doordrijven? Zij herinneren zich dan een woord van Luther, dat elke consequentie naar den duivel drijft.

Alsof het Woord Gods geen consequentie kent, die ons nimmer mag doen stilstaan op den weg, die goed is; en ons nimmer ook doet stilstaan, als wij afglijden op den kwaden. Een onbrekbare, en in het laatste geval, vreeselijk harde consequentie.

Zij zeggen dan: het betoog moge schriftuurlijk juist zijn, wij kunnen er geen speld tusschen krijgen, maar het is alles zoo koud en hard. De liefde ontbreekt er in en er is ook nog wat meer dan logica in de wereld. Ja — dat is inderdaad waar, en zij doen hun best dit te bewijzen. Het gevoel, zoo zeggen zij, is er ook nog.

En zoo blijven zij in hun gemakkelijke houding, en hun boosheid klimt met de trouw van den man der schriftuurlijke profetie.

De derde soort bestaat uit menschen, die plegen te zeggen: als ik den extremist hoor, dan, ja, dan heeft hij gelijk, maar luister ik naar den irenischen man, dan geef ik hem gelijk. Die soort houdt zich neutraal. Zij gelijken op de ouders van dien blindgeborene, die tot de pharizeën zeiden: vraag onzen zoon zelve. Zij zagen de deur van de synagoge openstaan, en bleven liefst daar binnen. Prof. Is. van Dijk merkte eens snijdend scherp op: daar is het ook behaaglijker en warmer.

Welnu, daar is in de negentiende eeuw geen man geweest, die vaker — immers gedurende heel zijn leven — als extremist werd gescholden. Door vijand en door vriend.

In Groens dagen waren de grove uitspattingen der revolutie, althans ten onzent, voorbij. Het conservatisme remde, het liberalisme stuwde op den weg der revolutie, maar de haat tegen den Christus der Schriften was bij al deze hoge, voorname, goedbedoelende, edele humanisten groot. En dus ook tegen elken getrouwen getuige voor den Koning der koningen en den Koning der kerk.

Woedend was men, als Groen hen daarop wees. Durft gij, zoo riep men hem dan toe, ons den christen-naam te ontzeggen?

Kwam men niet op voor de christelijke deugden? Wilde men Jezus niet eeren als een nobel, zij wat achterlijk mensch? Maar dat lag aan den tijd, waarin Hij leefde. Hij kon het dus niet helpen niet zoo wijs te zijn geweest als een moderne dominé van de negentiende eeuw en de wijsgeer van die dagen het konden zijn.

Het is ons een tijdlang, toen de gereformeerde belijder nergens last meer ondervond om zijn trouw, moeilijk gevallen, ons de positie van Groen in de pers en in de volksvertegenwoordiging in te denken.

Hij stond daar vaak zoo goed als alleen te midden van die vergadering van aanzienlijke, geleerde en voorts brave en lieve menschen. Hooggevoelende humanisten. Groen was een aristocraat, man van fijne vormen, en van het uitermate beschaafde woord. Zijn redevoeringen waren pronkstukken van groote wel-sprekendheid. Hij maakte met zijn zachte stem den indruk eer schuchter te zijn dan strijdvaardig. Hij sprak steeds met groote, soms zouden wij zeggen met te

groote waardeering, over de beteekenis van den tegenstander.

Wie zijn parlementaire redevoeringen, door hem adviezen genoemd, leest, wordt getroffen door het feit, dat hij telkens weer genoodzaakt wordt te verklaren: dit is een teere zaak; ik weet het, en ik wil niemand persoonlijk treffen. Persoonlijk wil ik gaarne de kunde van mijn tegenstander en zijn nobele bedoelingen eeren. Ik heb het niet tegen hem, maar tegen de beginselen, die hij belijdt. Bedenk dat wel. Maar — in weerwil daarvan zien wij steeds weer bij den tegenstander tweërlei houding. Of hij tracht zich te redden in een ijzig stilzwijgen. Wij kennen dat thans ook in antirevolutionairen kring. Of hij vloog woedend op en protesteerde tegen beleediging, hem persoonlijk aangedaan. Ook dat zien wij thans gebeuren, als men geen argumenten heeft.

Het treft te zien hoe vaak Groen het woord moest vragen voor een persoonlijk feit. Voornamelijk om duidelijk te maken, dat het hem alleen ging om beginselen en feiten. Zeker, zijn woorden waren scherp, fel zelfs, maar waardoor waren zij scherp en fel? Omdat hij de waarheid zette tegen de leugen der revolutie, omdat hij feiten noemde, en zich op louter feiten baseerde, en die feiten waren hard en die argumenten onweerlegbaar. En daarom was de tegenstander woedend vaak.

Zelfs zijn vroegere vriend, Thorbecke, riep eens uit: Groen van Prinsterer is een gevaarlijk man voor den voorzitter. Want hij is bijna nooit in de orde van den dag. En dit, omdat zijn beginselen, zijn meeningen, niet in de orde van den dag zijn. Zij zijn immers verouderd. Gij, zoo riep hij dan Groen toe, gij hebt enkel uw partij-inzichten. Gij ziet niet het algemeen belang. Waart gij een stille partij, die enkel zoekt God op hare wijze te dienen, men zou, al hield men uw meeningen voor dwaling, u eerbiedigen. Maar gij wilt met uwe godsdienstige stellingen de politiek regeeren.

Waart gij een stille partij..... De groote Thorbecke vergat, dat de meest stille lieden in den lande, van wien de commissaris des konings in Zuid-Holland aan den koning schreef: bedenk majesteit, dat deze menschen de meest gehoorzame dienaren van Uwe majesteit zijn, nog pas geleiden op de meest ergerlijke wijze mede met zijn instemming waren geplaagd en vervolgd.

Gij zijt een gevaarlijk man voor den voorzitter. Was het een stille week voor dien voorzitter? Hoe dit ook zij deze kon het woord van Groen moeilijk verdragen. Hij viel hem telkens in de rede, verzocht hem kort te zijn, zich te bepalen tot de zaken, die aan de orde waren. En als Groen dan daartegen opkwam, en klaagde dat men hem het spreken belette, stond de groote meerderheid der Kamer meer dan eens aan den kant van den voorzitter. Neen, zoo als Groen sprak, dat was toch ondraaglijk. Zoo'n extremist.

Niet alleen gevaarlijk voor den voorzitter, een orde-verstoorder in die hooge vergadering, maar een verstoorder der orde in het volk. Gevaarlijk voor het volk, en voor den staat.

In een volgenden brief D.V. hierover meer. Met hartelijke groeten en heilbede, uw toegenegen
MARNIX.

PERSSCHOUW

In den kerkelijken weg aanhangig maken.

Een der Oosterbeekenaren (dr A. la Fleur) schrijft: Tenslotte, er werden op de Pietersberg kerkelijke zaken besproken. De daar aanwezige broeders zijn er zich echter ten eerste van bewust, dat deze zaken in de kerkelijke weg aanhangig gemaakt moeten worden, indien het ooit weer zou kunnen komen tot hereniging.

Dit is de theorie. Nu de practijk. Een der meest op den voorgrond tredende Oosterbeekenaren is dr F. L. Bos in Vlaardingen. Met algemeene stemmen, dus ook met die van dr F. L. Bos is daar dit stuk aanvaard.

Vlaardingen, 26 Januari 1949.

Aan de leden van de Gereformeerde Kerk van Vlaardingen.

Broeders en zusters,

De kerkeraad, gelet op de verschillende houding, die wordt aangenomen ten aanzien van de samensprekingen te Oosterbeek en de daarvan gepubliceerde conclusies, en op de onrust die — blijkens een aantal ingekomen stukken — ten aanzien daarvan bij de gemeentelieden bestaat; overwegende:

1. dat de conclusies van „Oosterbeek” — ofschoon hij daarvan mededeling heeft ontvangen — niet tot hem, maar tot de gelovigen in het algemeen zijn gericht, en daarom niet als een wettig te zijner tafel gekomen zaak kunnen worden behandeld;
2. dat hem niemand uit eigen midden bekend is, die het niet meer eens zou zijn met de gronden waarop de vrijmaking rust, n.l. de verwerping van de binding aan de bekende leerbeslissingen aangaande het genadeverbond en de niet-erkenning van de daarmede in verband staande schorsingen enz.;
3. dat naar de overtuiging van al zijn leden de kerkelijke gemeenschap met „de Gereformeerde kerken” niet kan worden hersteld, indien niet voor het minst deze scheldingmakende dingen zijn te niet gedaan, en

dat inmiddels de roeping tot vrijmaking moet blijven gelden;

4. dat de meningsverschillen over de wijze van handelen met hen die buiten zijn, welke ook in zijn eigen bestaan, de onderlinge broederlijke gemeenschap niet mogen storen, daar bij alle verschil van mening beiderzijds wordt vastgehouden aan Gods Woord en de Belijdenis als basis van kerkelijke gemeenschap;

5. dat alles gedaan moet worden om de bestaande onrust, met handhaving van ieders consciëntievrijheid, zo mogelijk weg te nemen;

kennis genomen hebbende van: de eigener beweging door onze predikant gedane verklaring, dat hij, zolang hij daartoe door zijn consciëntie niet wordt genoopt, zich in de prediking en in Kerkpost van het attenderen op de „kwestie van samenspreking” zal onthouden, en ook in zijn overig optreden alles zal doen wat in zijn vermogen is om vóór alle dingen de onderlinge broederlijke gemeenschap in eigen kring te bevorderen;

- heeft besloten:
- a. ter wille van de enigheid en de eendracht in de gemeente op al wat verband houdt met „Oosterbeek” en derzelver conclusies en heel de kwestie van samenspreking niet verder in te gaan en zich van elke officiële actie in dezen te onthouden, totdat hij daartoe door officiële stukken die hierna wettig ter tafel zouden komen, zou worden genoopt;
 - b. zoveel in hem is alle de onderlinge broederlijke gemeenschap aantastende dingen die gepasseerd zijn, te bedekken;
 - c. de gemeente dringend te verzoeken deze houding van de kerkeraad te respecteren, en door woord en daad in dezelfde geest te handelen;
 - d. alle ten avondmaal gerechtigden hartelijk op te wekken om tot versterking en verinniging ook van de broederlijke liefde, aanstaande Zondag tezamen de dood des Heeren te verkondigen.

Namens de kerkeraad,
Dr F. L. BOS, praeses.
M. VAN MIDDELKOOP, scriba.

We zullen thans op dit stuk niet ingaan. Slechts één vraag: als Oosterbeek alle ambtsdragers activeeren wil, en spreekbeurten organiseert, en roept: den kerkelijken weg, den kerkelijken weg, en als de menschen dan eindelijk wakker worden, moet dan dr F. L. Bos verklaren: de kerkeraad weet officiële van niets, en ik zal in de preek Gods Woord à la Oosterbeek niet verkondigen, maar wel publiek uitroepen: menschen, preek toch à la Oosterbeek Gods Woord, want Oosterbeek spreekt Gods Woord? Waarom wind zaaien als men geen storm durft oogsten? En dan loopt ds B. A. Bos te roepen: revolutie, revolutie! Kom, houdt toch eens op met het gezeur.

Ds B. A. Bos laat zich voor het karretje van De Strijdende Kerk spannen, en roept ach en wee over Helpman, waar de kerkeraad (praeses ds den Boeft) weigerde met den synodocratischen te praten, zoolang dit praten zeuren moet zijn (zonder zaken doen). Hij vindt dat meer dan slecht (deuren dicht-smijten, en zoo). Welnu, thans zal zijn mede-onder-teekenaar dr F. L. Bos geen woord klinken als kerkeraadslid. Niet eens in de kerk, laat staan: met den kerkeraad dr E. D. Kraan. Smijt dr F. L. Bos nu ook deuren dicht? Ook al extremist? K. S.

Synodocratische stemmen contra Oosterbeek.

Hetgeen voorspeld was, gaat in vervulling. Men laat ds B. A. Bos, nu hij zijn werk gedaan heeft, en in eigen gelederen verwarring stichtte, verder in den steek. De beide doctoren Ridderbos moedigden aan, en beiden laten nu weer los. En het consigne is aanstonds opgevolgd door anderen. We lezen althans in Geref. Kbl. Dr. en Ov. (syn.) uit de pen van ds Y. K. Vellenga:

„Oosterbeek” ligt onder het vuur van de „grosze Kanonen”.

Als we lezen wat er geschreven wordt, is het duidelijk, dat er van „Oosterbeek” niet veel terecht zal komen. „De Reformatie” wijst het — of is het haar of hem — voor honderd procent af. Prof. Ridderbos schrijft boven zijn eerste artikel: „Zo kan het niet”. De beide andere genoemden hebben „bezwaren”, zelfs „ernstige bezwaren”. Men behoeft dus niet met veel profetische blik begaafd te zijn, om te kunnen voorspellen, dat „Oosterbeek” onvruchtbaar zal blijken.

Onvruchtbaar; op welk punt? Op het hoofdpunt, het eigenlijke, dat Oosterbeek verklaarde na te streven:

Het zal zakelijk voor de hereniging geen of minimaal weinig resultaat opleveren. Dat kunnen we nu wel zeggen.

Oók ds Vellenga meent: oordeelen is verboden aan profeten, priesters, koningen:

Prof. Ridderbos is pas aan het begin van zijn artikelenreeks, maar in zijn eerste artikel heeft hij het grote bezwaar tegen dit soort conferenties toch direct precies getroffen. Men wil er nu eenmaal tot „conclusies” komen. Maar spreekt daarin toch een „oordeel” uit. En dat uitspreken van een oordeel verdraagt zich niet met de goede kerkelijke trouw jegens eigen kerkgemeenschap. Ik ben het daar volkomen en hartelijk mee eens. In volgende woorden valt Oosterbeek geheel:

Als nu dit soort vrijgemaakten en gereformeerden elkander vinden en samen weer uitspraken doen, heeft dat tengevolge, dat er naast uitspraken en handelingen van gereformeerde en vrijgemaakte kerken, nu ook nog uitspraken van particuliere personen en conferenties komen — natuurlijk met de bedoeling de twee eersten tot elkaar te brengen, maar in feite het gekrakeel met een stem vermeerderend. Ietwat laat komt deze (overigens onjuiste) bewering: We moeten kerkelijk blijven denken en leven.